

mammoetbomen.

En ook in de mond van Lucifer groeide de aarde. Die begon te huilen en bad God om hulp. God had medelijden en liet Lucifer de grond uitsuwen.

En daar groeide de hop.
Lucifer schiep de hop!

*Lucifer, de gevallen engel zoals hij afgebeeld staat in de Sint Paulus Kathedraal te Luik. Beeldhouwwerk van Guillaume Geefs uit 1848. Vooraleer Lucifer door zijn hoogmoed een 'gevallen engel' werd, was hij de lichtbrenger of boodschapper van God naar de aarde. In zowat alle oude natuurgodsdiensten hebben we een dergelijke bliksemgod. Zelfs binnen de Katholieke kerk hebben we met **Donatus** een heilige van de bliksem en de storm die onder andere zowel in Ieper als in Poperinge in de*

Zoals we zagen zijn er heel wat heidense elementen die een christianisering konden gebruiken. Niet alleen de bronnen en de heidense 'priesteressen' maar ook de humule zelf konden een wijding gebruiken. En zo kwam de mythe tot stand zoals we ze reeds in ons vorige boek gaven:

Toen God de wereld schiep, schiep hij ook de planten. Hij sprak tot zijn opperste engel, de engel van het licht, Lucifer: 'Haal mij de aarde uit de diepte van het water'.

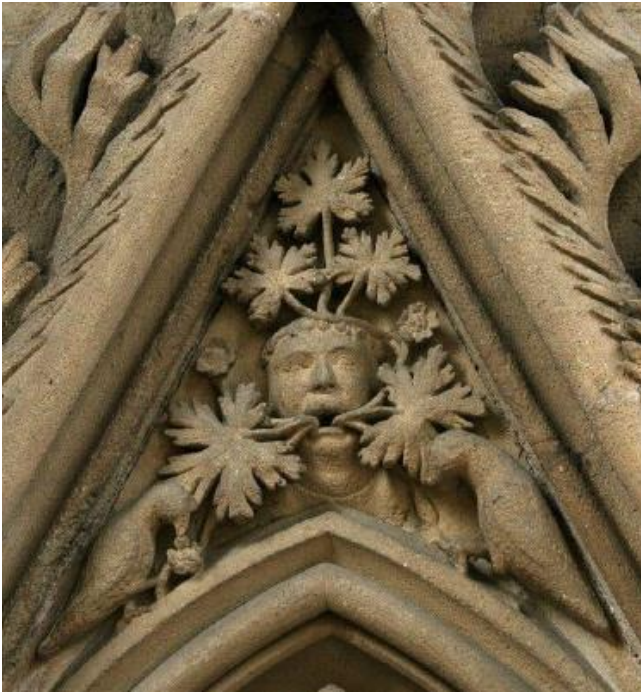
Na drie dagen bracht Lucifer een handvol aarde maar had er ook wat in zijn mond gestoken. Hij wilde zien wat God met deze aarde zou aanvangen en Hem dan navolgen.

God strooide de aarde uit en sprak: 'Dat zij worde!' En daar groeide de aarde uit tot alle mogelijke planten. Van het kleine mos tot de grote tot aan de hemel reikende

Borstbeeld van Sint-Donatus in de Sint-Bertenskerk te Poperinge.

Sint-Bertinuskerk een relikwie heeft. Maar het best kennen we onze Donar nog als de 'greenman' die soms in de gevels van de muren van oude huizen er voor moest zorgen dat zijn bliksem niet op het huis dat hij bewaakte, mocht vallen.

De 'greenman' boven een venster van een huis in Engeland, met de twee raven, is makkelijk te herkennen als Thor of Odin of Donar, de god die de hop schiep en het huis alhier beschermd tegen zijn eigen bliksem.

Het feit dat de hop door Lucifer uitgespuwd werd op de aarde, zorgde er voor dat de hop een heidens karakter bleef hebben, maar nu dus wel in een

christelijke context.

In Asse en omstreken bleef 'lucifer' als hopduvel

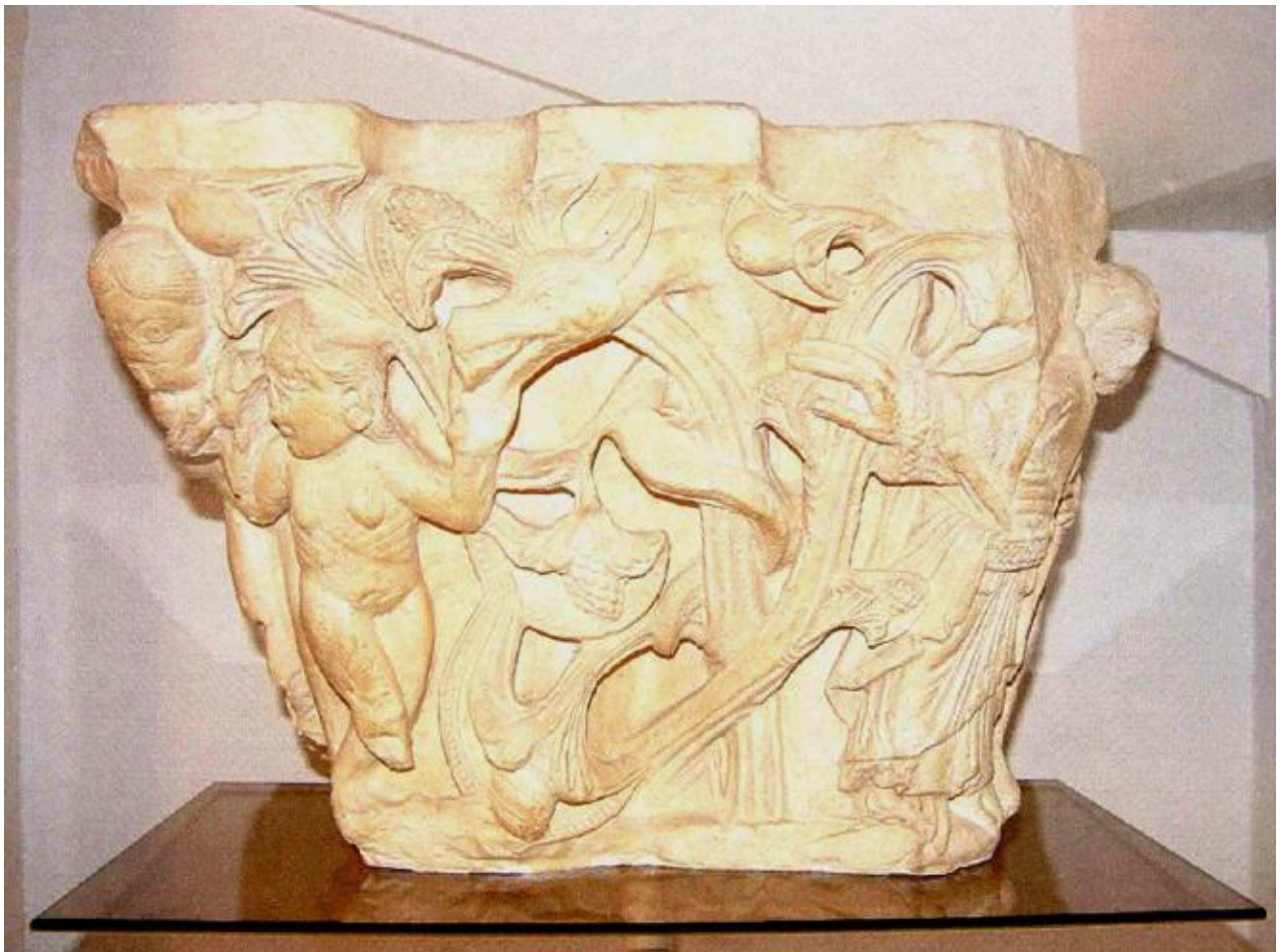
voortleven.

Daar werd hij zelf op een 'hoppestaak' gezet.

De hopduvel in het Hopmuseum te Poperinge – een gift van Asse.

Links een Kapiteel van de kathedraal van Autun... wat is die plant toch op de achtergrond?
Op wat lijkt die vrucht? En rechts Adam en Eva in Vézelay...

Op deze steen, dit ik terugvond in het kleine dorpsmuseum van Corbie, zien we duidelijk Adam en Eva met tussen hen in de slang van de wijsheid en we zien ook dat de 'boom des wijsheid' een hopperank is.

De verboden vrucht die Eva en daarna Adam deden dromen, dat ze misschien zelf ooit de gelijken aan God zouden worden, was de hop.

Rond 1300 wordt het mystieke boek ,wat nu bekend staat als de Rothschild Canticles in Vlaanderen gemaakt. Het boek heeft de bedoeling om de vrouwelijke religieuzen te begeleiden in hun mystiek zoektocht naar hun bruidegom, Christus.

Op de eerste afbeelding zien we de aanstaande mystieke bruid, samen met haar mystieke bruidegom 'vruchten' plukken in de hof van Eden.

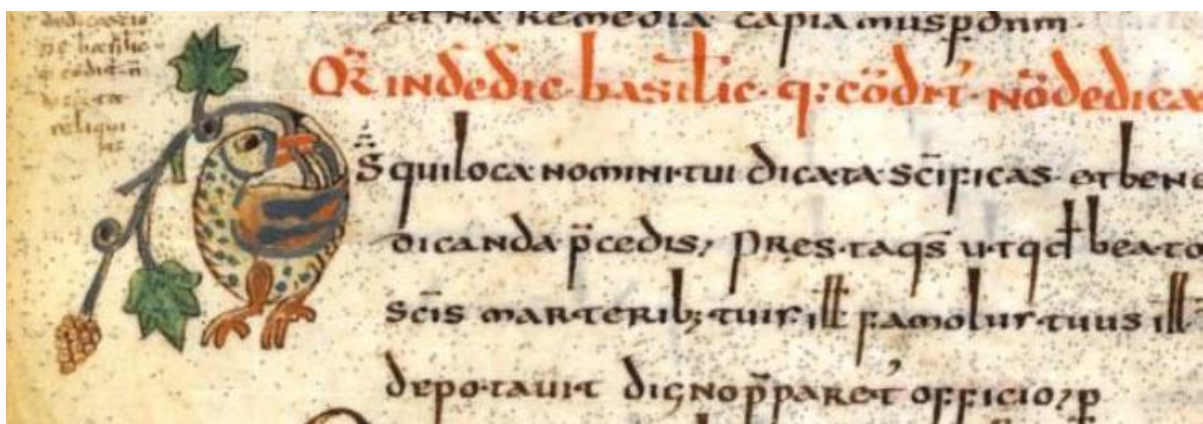
Hiernaast wordt het mystieke huwelijk voltrokken. En welke zwarte vogel zit daar op te kijken?
En wat voor rare vrucht hangt er aan die takken?

Ook Rubens die in 1599 deze Adam en Eva schilderde was op de hoogte van deze bijzondere verboden vrucht. Op het schilderij zien we Adam met voor zijn 'heimelijkheid' een paar bladeren van de wijnrank. Eva heeft voor haar 'heimelijkheid' een hoppeblad. De hop was heidens, of ze nu in de mede of het bier zat.

Ze diende om de man te verleiden, in een roes of in vervoering te brengen. Vandaar ook dat de geheimen om deze drank te maken door de vrouwen doorgegeven werden. De eerste missionarissen vonden het dan ook hun plicht om in te gaan tegen de heidense drinkgelagen en heildronken die hier in Nederlanden een gewijd karakter hadden. Maar

vooral we het daarover hebben, moeten we het nog eerst even over bier hebben.

Nog een afbeelding 'Sacramentarium van Gellone' uit 790. Een gestileerde kraai met de hop. Ook de kraai van Odin haalde haar wijsheid uit de hop of tenminste toch uit de hommel.

Dit geheel geeft ons het volgende schema:

Asen –de schepper –creativiteit
De Wanen gaan de wereld in –dromen
Mede + hop
Godendrank = dromendrank =hoppebier
-Heilige Bron = Brouwketel = Heilige graal = doopvont
-Herscheppen –herleven –doopsel
Priesteressen = begeleiden dronkenschap
God –de schepper –creativiteit
De mens –Adam en Eva –gaan de wereld in –dromen

Een 'greenman' of Donar op de hoek van een huis.

De hop leerde de mens dromen....

Mede met hop is de godendrank en de goden – samen met de helden in het Walhalla – in de 'welgekomen' hel – vieren daar het eeuwig leven.

De hop is immers ook de plant bij uitstek om in de cyclus van de natuur, ieder jaar terug te keren tot volle wasdom. Zij is het symbool van de eeuwige hergeboorte of van het eeuwig leven. We kunnen uit dit alles leren dat de Germanen, binnen hun natuurgodsdienst, het heel belangrijk vonden om zich een aantal keren per jaar, in een roes te laten meevoeren.

Hun vrouwen brouwden die roesmiddelen, en of dit nu mede of bier was – ze hechtten een heel speciale waarde aan de hop, die voor hen een 'hemels' kruid was.

Het bracht hen niet alleen in vervoering, het bracht hen niet alleen aan het dromen, het maakte het harde leven ook draaglijk.

En dat niet alleen, Het maakte ook een bijzondere band tussen de man en de vrouw, in hun heimelijkheid gevat. Daarvoor hadden ze hun feesten.

Moenen

Via **Marc Inghelaere**, kreeg ik een vraag door van **Jerome Schoonaert**, de man die in Frans – of moeten we zeggen Zuid-Vlaanderen? – onder andere samen met Wido – de Vlaamse taal hoog houdt. Hij schreef mij:

Dag Guido,

Eerst vooral een gezond en naarstig en goed 2019.

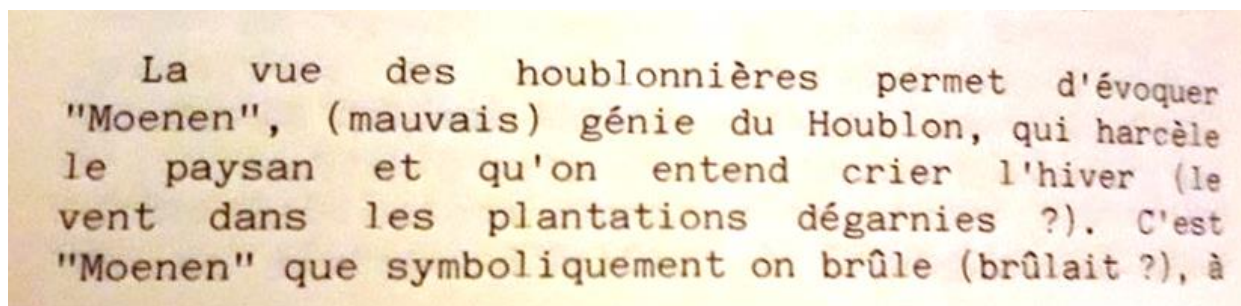
Maar ik heb een vraagje voor jou.

Zie bijgevoegde tekst....

Weet jij of iemand uit jou kring wat het Oude Vlaamse woord 'moenen' betekent in deze context ?

mvg

Jerome

Het zicht op de hopvelden geeft ons de kans om 'Moenen' voor te stellen, het slechte genie van de hop, die de boer plaagt en die we gedurende de winter horen schreeuwen in de plantages. Het is 'Moenen' die men symbolisch verbrandt...

De rest van de tekst staat er niet bij, maar we mogen aannemen dat er staat: Het is Moenen die men symbolisch verbrandt op het einde van de hopoogst.

Deze aanhaling had direct mijn aandacht en ik kon antwoorden:

Beste Marc en of Jerome

Het is een heel interessant gegeven.

Kan iemand mij uitleggen uit welke tekst dit komt en vooral hoe oud die tekst is en waar geschreven?

Moenen is natuurlijk de windduivel of zoals ze die in Aalst – Asse kennen als de hopduivel.

De naam van deze duivel werd in principe gebruikt rond het einde van de 15de eeuw!

Ik zou er graag een wat langer artikeltje over maken voor in Doos Gazette vandaar mijn vraag.

Alle informatie over de tekst is dus welkom.

groetenis

Guido

Van Jerome kreeg ik daarop het volgende antwoord:

Bedankt Guido,

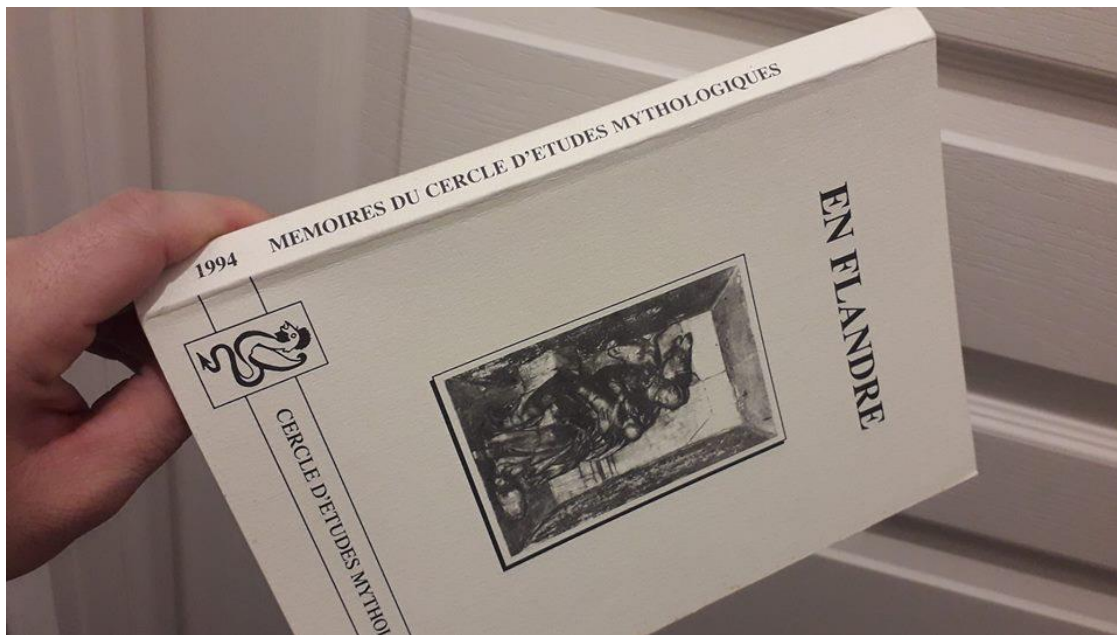
Interessant antwoord. Bedankt.

Het woord 'moenen' is een typisch Frans-Vlaams woord en wordt in Fr.Vl. meestal samen gebruikt met 'poenen' of kussen (baiser).

Uiteraard heeft het in deze tekst niets te maken met 'kussen', maar met hop, vandaar mijn vraag aan jou, Poperingenaar en hopkenner.

De tekst komt uit het boek 'En Flandre'. Zie bijgaande foto.

Gr. Jerome

Jerome

Wanneer is deze tekst eigenlijk geschreven?

Het is belangrijk om dit te weten omdat de naam 'Moenen' voor de duivel in de Nederlandse taal vooral bekend is als de duivel van Marieken van Nyeweghen één van de oudste Vlaamse tonelen uit het einde van de middeleeuwen.

'Moenen' – zo schrijft Gezelle in zijn Loquela – en we spreken hier dus van rond 1880 – Moende – gemoend = kussen. Als voorbeeldzin gebruikt hij: Dat was me daar een poenen en moenen zonder ende of grond!

Gezelle stelt daarbij: gehoord in Frans Vlanderen – effectief geschreven met één a.

Poenen beschrijft Gezelle als zoenen op de kaken – iemand poenen = iemand omhelzen. Gehoord te Cassel, *maar ook te Maastricht*;

Groetenis

Guido

Op Wikipedialeren we het volgende over het spel Mariken:

De oudst bekende uitgave verscheen omstreeks 1518 bij de Antwerpse drukker Willem Vorsterman. Van deze editie is slechts één exemplaar bekend. Het boek bevindt zich in de Bayerische Staatsbibliothek in München. In 1904 werd Mariken door uitgeverij Nijhoff als facsimile uitgegeven. De oorspronkelijke titel is *Die waerachtige ende Een seer wonderlijche historie van Marike(n) van Nieumeghen die meer dan seuen jaren mette(n) dueel woe(n)de en(de) verkeerde*.

Daaruit leren we dat in deze rederijkerstijd het mirakelspel gedrukt werd en gezien alle rederijderskamers die in die tijd actief waren in Zuid-Vlaanderen, mogen we aannemen dat het boekje ook zijn weg naar hier vond.

Uit het middeleeuws mysteriespel van Mariken van Nieuweghen halen de volgende twee fragmenten:

Mariken vraagt: Hoe heeti, vrient?

En de duivel antwoordt:

Moenen metter eender ooghe, die wel bekend es met veel goede ghesellen.

Waarop Mariken weer antwoordt:

Ghi sijt die viant vander hellen.

Voor ons Zuid-Vlamingen en Popperingenars is vooral het volgende fragment interessant:

Tot in tswerck der wolcken wil icse draghen,
Toornen hooghe, ende worpense van boven neder;
Coemtse den te haer selven weder,
So heeftse gheluck, die leelijcke vrucht.
Her, her! ghi moet mede in die lucht.

De duivel neemt haar mee naar de wolken en laat haar daar vallen.

De duivel wordt hier dus verbeeldt als de wind die haar mee naar het 'zwerk' kan dragen.

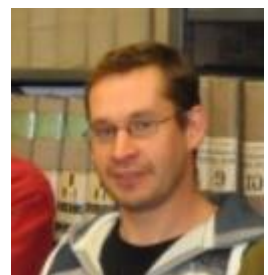
En het is die wind die in de winter door de lege hoppevelden schreeuwt en huilt omdat hij 'zijn' plant kwijt is. En het is 'moenen' die Germaanse windgod die op het einde van de hop-oogst verbrand wordt door de hopplukkers.

Om een heel tof idee te hebben over het verhaal van Marieke van Nieuweghen – bekijkt het volgende:

<https://www.youtube.com/watch?v=RoAOZTytyy-Y>

Van **Wouter Moyaert** – onze verdienstelijke duivel doet al in het stads-archief van Poperinge – kreeg ik hierover reeds de volgende interessante commentaar:

Ik herinner me dat mijn toenmalige prof tijdens de introductieles^{1e} kandidatuur Ndl. Letterkunde de link legde tussen Moenen en de Oudgermaanse god.

Eerst en vooral omwille van zijn persoonsbeschrijving: 'Moenen met het **ene oog**' die Marien verleidt met zijn grote **kennis** refereert ook inhoudelijk duidelijk aan de Oudgermaanse god, die ook maar één oog had, en van wie veel eigenschappen na de kerstening van onze streken aan de duivel werden toegeschreven.

Maar ook omwille van zijn naam: de inheemse vorm was Oudnederlands wuodan (geschreven uuoden (tgo. Os. Wôdan; oeng. Wóden; ohd. Wuotan; on. Óðinn) en had in het Middelnederlands klankwettig tot *woeden > *woen moeten leiden (als in boedel > boel)."

Het woord waar de naam nog in schuilt, woensdag, geeft dit ook weer. Woensdag is letterlijk 'Woens dag', dat is de 'dag van Woen', oorspronkelijk een vertaling van Latijn diēs Mercuriī 'dag van Mercurius'..

Van een verdere evolutie(of variatie) van de vorm Woen naar Moene(n) heb ik online geen bewijzen teruggevonden. Meestal wordt 'Moene' als een afleiding van Simoen geduid. Zo wordt bvb. de familienaam 'Moeneclae' geduid

Klankwettig is dergelijke variant nochtans mogelijk: **zijn de w en m in ieder geval erg gelijkend, het zijn 2 bilabiale wrijfklanken**: ze worden op dezelfde plaats in de mond (nl. tussen de lippen) en vrijwel op dezelfde manier (de een door luchtuitstroom door de mond, de andere door luchtuitstroom door de neus) gevormd.

W'ent wyder goet verstaon!

Ment wyder goet verstaon!

Tot onze en zijn spijt, kon Jerome er niet achter komen wanneer de tekst over Moenen geschreven is.

